

k prvnímu dni zdaňovacího období, tj. v 2024 částky 113 400 Kč, za zdaňovací období,

- nárok na bonus musí činit alespoň 100 Kč.

Je třeba zopakovat, že daňový bonus není přeplatkem na dani, ale transferem poskytovaným prostřednictvím daňové správy, jde o daňový odpočet.

Jedna osoba může být vyživována z titulu dvojího postavení, jako manžel i jako nezaopatřené dítě, potom platí:

Jedna osoba může být považována jen jednou za vyživovanou osobu z hlediska nároku na slevu na dani.

Dojde-li souběžně k nároku na slevu na manžela a na slevu (daňové zvýhodnění) na dítě, zpravidla u jednoho z rodičů dítěte, které uzavřelo sňatek, potom má přednost sleva na manžela (manželku). Ostatně vyživovací povinnost mezi manželi má přednost před vyživovací povinností rodičů ke zletilým dětem. A tak slevu (daňové zvýhodnění) na „dítě“, které uzavřelo sňatek, může rodič (žije-li s dítětem ve společně hospodařící domácnosti) uplatnit jen v případě, že manžel dítěte nemá dostatečně velký příjem na to, aby uplatnil slevu na druhého z manželů, a to i v případě, že manžel nárok na slevu nemá, protože manželé nežijí v domácnosti s dítětem do tří let věku.

Zaměstnanci se zdravotním postižením

I fyzické osoby mohou využít **slevu na zaměstnance se zdravotním postižením**, o které bylo více uvedeno v předešlé kapitole věnované dani z příjmů právnických osob.¹

Nyní už jsme se seznámili s výpočtem daně z příjmů fyzických osob, a tak je namístě se věnovat tomu, jak se daň platí.

5.5 Výběr daně z příjmů fyzických osob

Jak už bylo uvedeno, největší část základů daně tvoří mzdy, a tak samozřejmě začneme u příjmů ze závislé činnosti. Mzdy se u nás vyplácejí měsíčně.

5.5.1 Zdanění měsíční mzdy

Abychom zaměstnance co nejméně zatěžovali administrativními povinnostmi, tak jako ve většině vyspělých států i u nás se daň z příjmů ze závislé činnosti i sociální pojistné vybírají prostřednictvím zaměstnavatele. Zaměstnavatel, který příjem ze závislé činnosti vyplácí, sráží daň nebo častěji zálohu na daň u zdroje.² Tím se jednak zajistí relativně pravidelný tok příjmů veřejných rozpočtů a jednak se sníží administrativní náklady výběru daně.

¹ Viz subkapitola 4.6.2 na straně 120.

² Zaměstnavatel rovněž sráží i odvádí sociální pojistné.

Pro většinu domácností zaměstnanců platí, že zcela rozhodující postavení mají příjmy od jednoho zaměstnavatele. Chceme-li dosáhnout toho, aby se sražené částky daně u zaměstnanců co nejvíce přiblížily výsledné částce daně za zdaňovací období, je žádoucí tomu přizpůsobit výběr daně. U dalších zaměstnavatelů je třeba zvolit jiný, méně velkorysý postup zajišťující minimalizaci nedoplatků jednotlivých poplatníků.

Stanovit jednoho ze zaměstnavatelů, u kterého se výpočet sražené částky daně z měsíční mzdy bude co nejvíce přibližovat pravděpodobnému podílu na částce daně za zdaňovací období, však nelze podle zákonného pravidla, a tak je ponecháno na zaměstnanci, aby tohoto zaměstnavatele sám deklaroval. To zaměstnanec udělá tak, že u jednoho z nich podepíše **Prohlášení** poplatníka daně z příjmů fyzických osob k příjmům ze závislé činnosti (dále jen „Prohlášení“).

Prohlášení

Každý poplatník si může zvolit maximálně jednoho zaměstnavatele, u kterého Prohlášení podepíše.

Prohlášení plní více účelů, mimo jiné v něm poplatník zadává, že chce u záloh uplatňovat slevy na dani. Musí však nárok na ně předepsaným způsobem prokázat. U dalších zaměstnavatelů již toto snížení uplatňovat nemůže, ani podepsat Prohlášení.

Zaměstnavatele, u kterého poplatník podepsal Prohlášení, si označíme jako **hlavního zaměstnavatele**.¹ Tohoto zaměstnavatele může poplatník pochopitelně v průběhu zdaňovacího období změnit. Současně však může mít vždy jen jednoho zaměstnavatele s Prohlášením. Jestliže například poplatník k 15. dubnu ukončí zaměstnání u jednoho zaměstnavatele a 16. dubna podepíše pracovní smlouvu u druhého, pak může mít u obou po celou dobu zaměstnání podepsáno Prohlášení. U nového zaměstnavatele ale poplatník nebude moci za měsíc duben požadovat uplatňování slev na dani, jestliže mu je za duben ještě použije starý zaměstnavatel, stejně tak by si měl vybrat jednoho zaměstnavatele, u kterého vyměřovací základ na veřejné zdravotní pojištění nepoklesne pod minimální.

O zaměstnavateli, u kterého poplatník nepodepsal Prohlášení, budeme pojednávat jako o **dalším zaměstnavateli**. Takové rozlišení je nutné, protože se u obou typů zaměstnavatelů aplikuje odlišný režim srážení daně. Nejprve se budeme věnovat způsobu výpočtu záloh na daň z příjmů ze závislé činnosti u hlavního zaměstnavatele.

5.5.1.1 Zdanění měsíční mzdy u hlavního zaměstnavatele

Při stanovení velikosti zálohy na daň z příjmů ze závislé činnosti **hlavní zaměstnavatel** může uplatňovat slevy na dani, a to jen některé.

Hlavní zaměstnavatel

Ještě je třeba se zmínit o uplatnění slev na dani z příjmů fyzických osob a neuškodí zdůraznit, že odpočty se při výpočtu záloh na daň z příjmů ze závislé činnosti neodečítají.

¹ Bude to zpravidla i zaměstnavatel, u kterého bude zaměstnanci odváděno pojištění na veřejné zdravotní pojištění nejméně z minimálního vyměřovacího základu.

Slevy
na dani

Základní částka daně se při výpočtu zálohy u hlavního zaměstnavatele snižuje o **slevy na dani**, kromě slevy na manžela, a o daňové zvýhodnění. Slevy se v zálohách na daň z příjmů ze závislé činnosti uplatňují v měsíční výši, tedy jednou dvanáctinou ročních částek. Výši slev, které se mohou odečítat při stanovení zálohy na daň z příjmů ze závislé činnosti u hlavního zaměstnavatele, vidíte v následující tabulce:

Tabulka 5.5 Přehled slev při výpočtu zálohy na daň z příjmů ze závislé činnosti

druh slevy	výše slevy
základní	2 570 Kč
invalidita 1. a 2. stupně	210 Kč
invalidita 3. stupně	420 Kč
ZTP/P	1 345 Kč
daňové zvýhodnění na dítě:	
1. dítě	1 267 Kč
2. dítě	1 860 Kč
3. a další dítě	2 320 Kč

Výpočet zálohy si ukážeme na příkladu:

PŘÍKLAD 5.18

Pan Novák je zaměstnán u akciové společnosti VÍTĚZSTVÍ. Za měsíc leden 2024 měl hrubou mzdu 29 330 Kč. Pan Novák podepsal Prohlášení a prokázal nárok na uplatnění daňového zvýhodnění na svoji dceru. Určete výši zálohy na daň z příjmů ze závislé činnosti.

ŘEŠENÍ:

Hrubá mzda 29 330 Kč
 Základ daně po zaokrouhlení 29 400 Kč¹
 Základní částka zálohy na daň 4 410 Kč

Slevy na dani:

poplatník –2 570 Kč
 1. dítě –1 267 Kč

Záloha na daň 573 Kč

Panu Novákovi bude sražena záloha na daň z příjmů ze závislé činnosti ve výši 573 Kč.

Ještě se musíme zastavit u sazby, která se používá pro výpočet základní částky zálohy na daň. Sazba daně je progresivní. Začátek druhého pásma se stanoví stejně

¹ Základ daně pro výpočet daně z příjmů fyzických osob se zaokrouhluje na stovky korun dolů, ale základ daně pro výpočet zálohy na daň z příjmů ze závislé činnosti se zaokrouhlí na stovky korun nahoru.

jako u výše slev na dani 1/12 roční částky počátku druhého pásma sazby daně, tedy 3násobek průměrné mzdy. Opět tedy sazbu můžeme převést do tabulky.

Tabulka 5.6 Sazba pro výpočet zálohy na daň ze závislé činnosti

základ daně	záloha na daň
do 131 901 Kč	15 %
nad 131 901 Kč	19 785,15 Kč + 23 % ze základu přesahujícího 131 901 Kč

Raději zařadíme další příklad:

PŘÍKLAD 5.19

Pan Princ má měsíční mzdu 280 000 Kč u společnosti KRÁLOVSTVÍ, podepsal zde Prohlášení a prokázal nárok na slevu na dvě děti. Vypočítejte jeho zálohu na daň z příjmů ze závislé činnosti.

ŘEŠENÍ:

Hrubá mzda 280 000 Kč
 Základní částka zálohy na daň
 $19\,785,15 + [(280\,000 - 131\,901) \times 0,23] = 53\,847,92$ Kč $\cong 53\,848$ Kč

Slevy na dani:

poplatník -2 570 Kč
 děti $-(1\,267 + 1\,860) = -3\,127$ Kč

Záloha na daň 48 151 Kč

Panu Princovi bude sražena záloha na daň z příjmů ze závislé činnosti ve výši 48 151 Kč.

Při výpočtu zálohy na daň z příjmů ze závislé činnosti se používá i záloha na **daňový bonus**. Logika vzniku je obdobná, jaká byla uvedena při stanovení daně za zdaňovací období.¹ Daňový bonus je zaměstnavatel povinen poplatníkovi vyplatit, resp. připočítat k čisté mzdě. To však platí jen, když je hrubá mzda poplatníka za příslušný kalendářní měsíc rovna alespoň polovině minimální mzdy k prvnímu dni zdaňovacího období (pro rok 2024 tedy 9 450 Kč).²

Daňový
bonus

PŘÍKLAD 5.20

Pan Starý je rovněž zaměstnán u akciové společnosti VÍTĚZSTVÍ. Za měsíc leden 2024 měl hrubou mzdu 24 526 Kč. Pan Starý prokázal nárok na uplatnění daňového zvýhodnění na své dva syny a na svoji invaliditu I. stupně. Určete výši zálohy na daň z příjmů ze závislé činnosti.

¹ Viz schéma 5.7 na straně 146.

² Z důvodu minimalizace administrativních nákladů je stanoveno, že bonus se vyplatí jen, pokud činí alespoň 50 Kč.

ŘEŠENÍ:

Hrubá mzda = základ daně	24 526 Kč
Základ daně po zaokrouhlení	24 526 \cong 24 600 Kč
Základní částka daně	3 690 Kč

Slevy na dani:

poplatník	-2 570 Kč
invalidita	-210 Kč
děti	-(1 267 + 1 860) = -3 127 Kč
záloha na daň daňový bonus	2 217 Kč

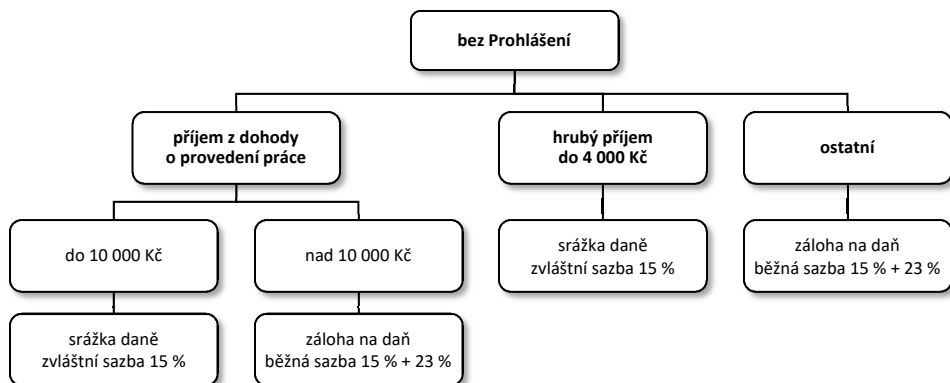
Panu Starému bude zvýšena čistá mzda o daňový bonus ve výši 2 217 Kč.

Nyní zaměříme pozornost na zdanění příjmů od zaměstnavatelů bez Prohlášení.

5.5.1.2 Zdanění měsíční mzdy u dalšího zaměstnavatele

Další zaměstnavatel Rovněž příjmy ze závislé činnosti od **dalšího zaměstnavatele** se zdaňují u zdroje prostřednictvím zaměstnavatele. Některé z těchto příjmů jsou pro poplatníka málo významné. Ty lze zatížit konečnou daní, tedy považovat je za samostatné základy daně, které se nezahrnují do základu daně za zdaňovací období. Z většiny vybírají plátcí také zálohy na daň u zdroje příjmu, i když samozřejmě u nich už nelze uplatňovat slevy na dani. Jinak je algoritmus výpočtu stejný, a to včetně aplikace progresivní sazby daně.

Jde tedy buď o odvod srážky daně, nebo o zálohu na daň u zdroje příjmu. Režim zdanění si však nelze vybrat. Protože určit správný způsob zdanění je nutné, a ne vždy jednoduché, jednotlivé varianty si nejdříve znázorníme na schématu:

Schéma 5.10 Způsob zdanění měsíční mzdy u dalšího zaměstnavatele

Samostatný základ daně nemůže nikdy tvořit příjem od zaměstnavatele, u kterého má poplatník podepsáno Prohlášení.

Samostatný základ daně tvoří odměny z dohody o provedení práce. Když souhrn odměn ze všech dohod o provedení práce vyplacených nebo zúčtovaných za jeden kalendářní měsíc u jednoho zaměstnavatele, u kterého zaměstnanec nepodepsal Prohlášení, nepřesáhne 10 000 Kč, pak tvoří samostatný základ daně; přesáhne-li tuto hranici, pak se vybere záloha na daň.¹

Samostatným základem daně jsou rovněž další příjmy od zaměstnavatele bez Prohlášení, které za kalendářní měsíc u jednoho zaměstnavatele nepřevýší 4 000 Kč.² Samostatný základ daně se zaokrouhluje na celé koruny dolů, vypočtená srážka daně rovněž.

PŘÍKLAD 5.21

Paní Bambulová má u společnosti s ručením omezeným Jičín uzavřenu dohodu o provedení práce. U tohoto zaměstnavatele nepodepsala Prohlášení. Za měsíc březen 2024 jí byla zúčtována odměna 10 000 Kč a za měsíc duben 12 000 Kč. Jak bude zaměstnavatel postupovat při zdanění?

ŘEŠENÍ:

Březen:

hrubý příjem = samostatný základ daně	10 000 Kč
srážka daně	$(10\,000 \times 0,15) = 1\,500$ Kč
čistý příjem	8 500 Kč

Duben:

hrubý příjem	12 000 Kč
základ daně z příjmů pro výpočet zálohy	12 000 Kč
záloha na daň z příjmů ze závislé činnosti	$(12\,000 \times 0,15) = 1\,800$ Kč

Za březen byla sražena srážková daň, za duben záloha na daň z příjmů ze závislé činnosti.

5.5.2 Roční vypořádání u příjmů ze závislé činnosti

Jak už jsme se zmínili, pro většinu poplatníků jsou příjmy ze závislé činnosti (ze zaměstnání) rozhodujícím druhem příjmu a pro většinu z nich hrají zřetelně dominantní postavení příjmy od hlavního zaměstnavatele.

¹ Pravidla pro odvod pojistného na sociální zabezpečení by se měla od poloviny roku 2024 radikálně změnit. Změna bude převzata i z hlediska samostatných základů daně u daně z příjmů fyzických osob.

² Jak poznamenejeme později, toto užitečné ustanovení významně snižuje počet poplatníků, kteří jsou povinni podat daňové přiznání.

5.5.2.1 Vyrovnání záloh na daň z příjmů fyzických osob

Vyrovnání daně Pro zjednodušení výběru daně u poplatníků, kteří mají jen příjmy ze závislé činnosti, a v zájmu snížení počtu daňových příznání jsou stanovena následující pravidla pro vyrovnání daně za zdaňovací období. Existují jen dva základní režimy.

Srážka daně Zálohy na daň se považují zpětně za **srážku daně** a tím za splnění daňové povinnosti za zdaňovací období, splňuje-li poplatník všechny následující podmínky:

- V průběhu celého zdaňovacího období mu sráželi zálohy na daň z příjmů ze závislé činnosti jen zaměstnavatelé, u kterých měl po celou dobu zaměstnání podepsáno Prohlášení.¹ Nepřihlížíme tedy k zaměstnavatelům, kteří po celé zdaňovací období výhradně sráželi daň ze samostatných základů daně. Jinak: zaměstnanec mohl mít souběžně jen jednoho zaměstnavatele, u něhož jeho příjem ze závislé činnosti netvořil samostatný základ daně. Nevadí však samotný souběh příjmů v případě, že mu současně za jeden kalendářní měsíc vyplácí mzdu nynější zaměstnavatel a třeba doplatek mzdy bývalý zaměstnavatel, měl-li u obou podepsáno Prohlášení po celou dobu zaměstnání ve zdaňovacím období.
- Kromě výše uvedených příjmů ze závislé činnosti neměl další příjmy zdaňované v základu daně z příjmů, které by v hrubé výši překročily hranici 20 000 Kč. Do těchto příjmů se nezahrnují příjmy osvobozené a ty, které tvoří samostatné základy daně.²

Tím, že se zálohy na daň zpětně změní ve srážku daně, je poplatník zbaven dalších administrativních nákladů. Má to ale háček. Při výpočtu záloh na daň z příjmů ze závislé činnosti nelze uplatnit odpočty od základu daně ani využít slevu na manžela anebo i základní slevu za měsíce, kdy mu žádný zaměstnavatel nesrážel zálohy na daň. Proto je tento režim pro většinu poplatníků nevýhodný.

Vyrovnání záloh A tak se zaměstnancům, kteří nemají povinnost podat daňové příznání, umožňuje požádat svého posledního zaměstnavatele ve zdaňovacím období, aby jim provedl **vyrovnání (zúčtování) záloh na daň** a daňového zvýhodnění na děti a tím jim umožnil využít všechny daňové úspory. A ještě jednu věc je vhodné uvést, nárok na slevy má poplatník i za ty kalendářní měsíce, ve kterých mu žádný zaměstnavatel zálohy na daň z příjmů ze závislé činnosti nesrážel.

Sleva na manžela Při zúčtování záloh na daň z příjmů ze závislé činnosti může poplatník uplatnit i ty slevy na dani, které sice mohl využít již při výpočtu záloh na daň, ale z nějakého důvodu to neudělal nebo nedoložil. Kromě toho může požádat i o zahrnutí **slevy na manžela**. Uvedený postup je logický, protože až po skončení zdaňovacího období může poplatník nárok na tuto slevu prokázat, až tehdy ví, jak velký vlastní příjem jeho manžel měl. Na druhé straně není důvod poplatníkovi bránit ve využití slevy na manžela při vyrovnání záloh na daň z příjmů ze závislé činnosti.

¹ Jsou-li splněny všechny podmínky, Prohlášení lze podepsat i zpětně.

² Rovněž mu nesmí vzniknout povinnost podat daňové příznání z jiného důvodu, např. vrácení odpočtu na produkty spoření na stáří.

Zálohy na daň z příjmů ze závislé činnosti jsou zpravidla vyšší než daň za příslušné zdaňovací období, také proto, že poplatníkovi nebylo umožněno využít **odpočty** od základu daně. A tak při zúčtování záloh může poplatník po doložení uplatnit i následující odpočty:

- úroky z úvěrů na bytové potřeby,
- bezúplatná plnění na veřejně prospěšné účely,
- zaplacené příspěvky na produkty spoření na stáří.

Asi není třeba příliš zdůrazňovat, že při zúčtování záloh lze odpočty uplatnit za omezení uvedených dříve, ať už se jedná o minima, či maxima.

Výhodou poplatníka při vyrovnání záloh na daň z příjmů ze závislé činnosti je nejen to, že práci s ním spojenou provede zaměstnavatel, ale i fakt, že:

Přeplatek¹ zjištěný při vyrovnání záloh vrátí zaměstnavatel bez žádosti. Kdyby byl výsledkem vyrovnání nedoplatek, nevymáhal by se. To platí i pro daňový bonus.

Poplatník musí **požádat** svého posledního zaměstnavatele, u kterého měl v průběhu zdaňovacího období podepsáno Prohlášení, do **15. února** po uplynutí zdaňovacího období o zúčtování záloh. Ve stejné lhůtě je povinen i předložit k tomu potřebné podklady, zejména potvrzení o zdanitelných příjmech a sražených zálohách na daň od předchozích zaměstnavatelů.

PŘÍKLAD 5.22

Student VŠE Bartůšek byl v průběhu letních prázdnin v roce 2024 zaměstnán u společnosti s ručením omezeným OMEGA. V prosinci 2024 pak byl zaměstnán u akciové společnosti DELTA. U obou zaměstnavatelů měl po celou dobu zaměstnání podepsáno Prohlášení. První zaměstnavatel mu vypočetl základ daně ve výši 25 700 Kč a druhý 23 000 Kč. Společnost s ručením omezeným OMEGA mu srazila zálohy na daň ve výši 1 300 Kč a společnost DELTA 895 Kč. Student doložil, že jeho manželka, se kterou se oženil v únoru 2024, nemá vlastní příjem a že se jim v listopadu narodil syn. Který zaměstnavatel mu může provést vyrovnání záloh a jaký bude jeho výsledek?

ŘEŠENÍ:

Protože u obou zaměstnavatelů měl student podepsáno Prohlášení, může mu poslední zaměstnavatel, tj. akciová společnost DELTA, provést vyrovnání záloh na daň z příjmů ze závislé činnosti.

Hrubý příjem	48 700 Kč
Daň	7 305 Kč
Základní sleva	-30 840 Kč

¹ Je-li vyšší než 50 Kč.

Sleva na manželku $-\left(\frac{24\ 840}{12}\right) \times 1^1 = -2\ 070\ \text{Kč}$

Daňové zvýhodnění na dítě $-\left(\frac{15\ 204}{12}\right) \times 2 = -2\ 534\ \text{Kč}$

Daň po slevách 0 Kč

Zaplacené zálohy na daň 2 195 Kč

Přeplatek na dani 2 195 Kč

Společnost DELTA studentu Bartůškovi vrátí přeplatek ve výši 2 195 Kč. Na daňový bonus mu však vzhledem k výši hrubého příjmu v základu daně nárok nevznikl. Kdyby ale pan Bartůšek v prosinci u zaměstnavatele uplatnil nárok na daňové zvýhodnění na dítě při stanovení zálohy, byla by mu vyplacena záloha na daňový bonus, který by při zúčtování záloh vracet nemusel.

Jestliže poplatník nevyhoví alespoň jedné podmínce, která je nutná k tomu, aby zálohy na daň z příjmů ze závislé činnosti byly zpětně považovány za srážku daně, je vždy povinen podat **daňové přiznání**.² Tedy i poplatník, který byt' za jediný měsíc měl dva zaměstnavatele, kteří mu sráželi zálohy na daň, bude povinen podat daňové přiznání. V něm uvede údaje o příjmech ze závislé činnosti, pojistném sociálního pojištění uhrazeném zaměstnavatelem a zálohách na daň z příjmů ze závislé činnosti podle **potvrzení**, která mu jsou na jeho žádost povinni vystavit všichni zaměstnavatelé. Toto potvrzení je dokladem, podle něhož poplatník stanoví základ daně a jenž dokládá výši sražených záloh na daň.

Daňové přiznání je tedy povinen podat i poplatník, který má jen příjmy ze závislé činnosti, pokud mu je vypláceli i zaměstnavatelé, u kterých neměl podepsáno Prohlášení a kteří mu sráželi zálohy na daň.

5.5.3 Platby hrazené poplatníkem

Poplatník, který má pouze příjmy ze závislé činnosti, často nemusí sám daň z příjmů odvádět,³ udělá to za něj zaměstnavatel. Ostatní si však musí daň sami vypočítat a odvést ji, to platí i pro sociální pojistné osob samostatně výdělečně činných.

Daňové přiznání je poplatník povinen podat za zdaňovací období, kterým je u daně z příjmů fyzických osob vždy kalendářní rok, zpravidla do 1. dubna následujícího roku.⁴ Ke stejnému datu je daň i **splatná**. Někteří poplatníci ale musí rovněž odvádět zálohy na daň ještě před její splatností. Nejprve si schematicky ukážeme zjednodušený algoritmus vyrovnání daně za zdaňovací období.

¹ Dítě se narodilo až v listopadu, za listopad tedy není možno uplatnit poměrně slevu na manžela, ale už lze použít daňové zvýhodnění na dítě.

² Daňové přiznání podává více než ¼ zaměstnanců, ať už musí, či se tak dobrovolně rozhodli.

³ Ani sociální pojistné.

⁴ Elektronické podání podané do 2. května se ale považuje za včas podané.

Schéma 5.11 Vyrovnání daně za zdaňovací období

částka daně
– zálohy na daň sražené zaměstnavatelem z příjmů ze závislé činnosti – zálohy na daň na daně zdaňovací období zaplacené poplatníkem podle poslední známé daňové povinnosti
= DOPLATEK nebo PŘEPLATEK

O zálohách sražených zaměstnavatelem z měsíční mzdy jsme již pojednali, a tak zbývají zálohy placené poplatníkem, které si sám musí spočítat a odvádět.

5.5.3.1 Zálohy na daň z příjmů placené poplatníkem

Zálohy si poplatník vypočte sám, a to podle výše poslední známé daňové povinnosti. Tímto pojmem jsme se zabývali už v předešlé kapitole.¹

Poslední známou daňovou povinností je nejčastěji částka daně, kterou si poplatník vypočetl a uvedl ji v daňovém přiznání. Stanovení poslední známé daňové povinnosti pro výpočet záloh se i u fyzických osob komplikuje.

Poslední známá daňová povinnost

Když se zamyslíte nad strukturou základu daně z příjmů fyzických osob, nelze přehlédnout, že je složen z dílčích základů daně. Specifické postavení mezi nimi má **dílčí základ daně ostatní příjmy**. V něm se zdaňují především jednorázové a příležitostné příjmy. Jejich výše může ovšem zásadně ovlivnit velikost daně, a proto se do poslední známé daňové povinnosti nezahrnuje dílčí základ daně ostatní příjmy. Z tohoto důvodu je pro účel stanovení záloh na daň třeba přepočítat výši daně tak, že základ daně se sníží o velikost dílčího základu daně ostatní příjmy.

PŘÍKLAD 5.23

Pan Jakoubek vypočetl daň z příjmů fyzických osob za zdaňovací období 2024 takto:

Dílčí základ daně příjmů:

ze samostatné činnosti	278 716 Kč
z kapitálového majetku	2 630 Kč
ztráta z nájmu	–14 690 Kč
ostatní příjmy	1 160 000 Kč
základ daně	1 426 656 Kč

Nestandardní odpočty:

bezúplatná plnění na veřejně prospěšné účely	–72 000 Kč
příspěvky na produkty spoření na stáří	–12 000 Kč
Základ daně po snížení	1 342 656 Kč
Po zaokrouhlení	1 342 600 Kč
Základní částka daně	201 390 Kč

¹ Viz subkapitola 4.7.1 na straně 122. Jde o poslední známou daň, která je definována úžeji.

Slevy na dani	-46 044 Kč
Daň po slevě	155 346 Kč

Vypočtete výši poslední známé daňové povinnosti pana Jakoubka.

ŘEŠENÍ:

Základ daně	1 426 656 Kč
Dílčí základ daně ostatní příjmy	-1 160 000 Kč
Základ daně pro stanovení záloh	266 656 Kč
Odpočet produktu spoření na stáří	-12 000 Kč
Odpočet bezúplatných plnění na veřejně prospěšné účely	-39 998 Kč
Základ daně po snížení pro výpočet záloh	214 658 Kč
Po zaokrouhlení	214 600 Kč
Daň před slevami	32 190 Kč
Slevy na dani	-46 044 Kč
Poslední známá daňová povinnost pro výpočet záloh	0 Kč
Poslední známá daňová povinnost pana Jakoubka pro výpočet záloh činí 0 Kč.	

Základní pravidla pro určení výše, periodicity a splatnosti záloh jsou stejná jako u daně z příjmů právnických osob. Zopakujeme si je v následující tabulce a příkladu:

Tabulka 5.7 Výpočet záloh na daň z příjmů fyzických osob

interval poslední známé daňové povinnosti (D)	výše zálohy	četnost záloh
<0; 30 000 Kč>	0	-
<30 001; 150 000 Kč>	40 % D	pololetně
<150 001; ∞ >	1/4 D	čtvrtletně

PŘÍKLAD 5.24

Od začátku roku 2024 paní Voříšková, která neměla za rok 2024 v dílčím základu daně ostatní příjmy, platila zálohy na daň takto:

do 15. 3. 2024	8 600 Kč
do 15. 6. 2024	25 200 Kč
do 15. 9. 2024	25 200 Kč
do 15. 12. 2024	25 200 Kč
do 15. 3. 2025	25 200 Kč

Jaký doplatek daně z příjmů fyzických osob je paní Voříšková povinna uhradit za zdaňovací období 2024 a jaké zálohy na daň bude hradit na další zálohové období, jestliže do 1. 4. 2025 podala daňové přiznání s částkou daně 154 283 Kč?

ŘEŠENÍ:

Vypočtená daň	154 283 Kč
Zálohy na daň za zdaňovací období	84 200 Kč

Doplatek daně 70 083 Kč

Zálohy na daň na další zálohové období:

Poslední známá daňová povinnost pro výpočet záloh = 154 283 Kč, je tedy vyšší než 150 000 Kč, paní Voříšková bude platit čtvrtletní zálohy na daň z příjmů fyzických osob.

Výpočet zálohy $\left(\frac{154\,283}{4}\right) = 38\,570,75 \cong 38\,600$ Kč

Paní Voříšková v termínu pro podání daňového přiznání doplatí daň ve výši 70 083 Kč a dále bude platit zálohy na daň z příjmů fyzických osob 38 600 Kč čtvrtletně.

Jistě již tušíte, že výše záloh by mohla být až příliš zatěžující pro poplatníka, který má značnou část svých příjmů ze závislé činnosti, protože ty by fakticky podléhaly dvojnásobné povinnosti. Takový poplatník, pokud jeho poslední známá daňová povinnost byla vyšší než 30 000 Kč, by měl povinnost hradit zálohy podle poslední známé daňové povinnosti, ačkoli jeho příjmy ze závislé činnosti by už byly zatíženy zálohami u jeho zaměstnavatelů. Tento souběh řeší zákon o daních z příjmů diferencovaně formou upuštění od povinnosti hradit další zálohy nebo snížení výše záloh podle poslední známé daňové povinnosti.

Když dílčí základ daně příjmů ze závislé činnosti¹ činí více nebo je roven 50 % základu daně, podléhá poplatník pouze zálohám na daň z příjmů ze závislé činnosti a další zálohy neplatí. Ten, u kterého dílčí základ daně příjmů ze závislé činnosti činí méně než 50 % základu daně, ale zároveň alespoň 15 % základu daně, platí zálohy na daň podle poslední známé daňové povinnosti v poloviční výši. Poplatník, jehož dílčí základ daně příjmů ze závislé činnosti je menší než 15 % základu daně, platí zálohy na daň z příjmů fyzických osob podle poslední známé daňové povinnosti v neredukované výši. Stanovení velikosti záloh je poměrně složité, proto si ho ještě zopakujeme na následujícím schématu:

Schéma 5.12 Zálohy na daň z příjmů fyzických osob podle poslední známé daňové povinnosti

skladba základu daně	záloha podle poslední známé daňové povinnosti	
$M \geq 50 \% ZD$	zálohy se neplatí	
$M < 50 \% ZD$ a zároveň $M \geq 15 \% ZD$		
interval D	výše záloh	četnost záloh
<0; 30 000 Kč>	0	–
<30 001; 150 000 Kč>	20 % D	pololetně
<150 001; ∞)	1/8 D	čtvrtletně

¹ Přesněji se dílčí základ daně stanoví jen z příjmů, ze kterých měl plátce povinnost srazit zálohy na daň, tj. očišťuje se o příjmy ze závislé činnosti ze zdrojů v zahraničí.

skladba základu daně	záloha podle poslední známé daňové povinnosti	
M = 0 anebo M < 15 % ZD		
interval D	výše záloh	četnost záloh
<0; 30 000 Kč>	0	–
<30 001; 150 000 Kč>	40 % D	pololetně
<150 001; ∞)	1/4 D	čtvrtletně

kde: M = příjmy ze závislé činnosti (dílní základ daně)

ZD = základ daně

D = poslední známá daňová povinnost

Nyní si ještě uvedeme ilustrační příklad:

PŘÍKLAD 5.25

Pan Vaněk má kromě příjmů ze závislé činnosti (dílní základ daně 287 468 Kč) i příjmy ze samostatné činnosti – dílní základ daně 413 200 Kč. Stanovte velikost a četnost záloh na daň z příjmů fyzických osob podle daňového přiznání.

Dílní základ daně příjmů ze závislé činnosti	287 468 Kč
Dílní základ daně příjmů ze samostatné činnosti	413 200 Kč
Základ daně	700 668 Kč
Základ daně po snížení	700 668 Kč
Po zaokrouhlení	700 600 Kč
Daň před slevami	105 090 Kč
Slevy na dani	–51 648 Kč
Daň po slevách	53 442 Kč

ŘEŠENÍ:

Podíl příjmů ze závislé činnosti na základu daně je $\left(\frac{287\,468}{700\,668}\right) = 41,03\%$, což je méně

než 50 % základu daně a zároveň více než 15 % základu daně, proto bude pan Vaněk hradit pololetní zálohy na daň ve výši 20 % poslední známé daňové povinnosti, tj. ve výši 10 688,40 Kč, po zaokrouhlení 10 700 Kč.